

Yara Suomi Oy
PL 900
00181 Helsinki

Kirjeenne ja arviointiohjelma (17.10.2008) 23.10.2008

**YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMA, 220 KILOVOLTIN VOIMAJOHTO
PELKOSENNIEMI - SAVUKOSKI - SOKLI**

JOHDANTO

Yara Suomi Oy on toimittanut 7.3.2008 Lapin ympäristökeskukselle Soklin kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelman (YVA-ohjelma). Se on ollut virallisesti nähtävillä 7.4.2008–9.5.2008. Lapin ympäristökeskus on antanut siitä yhteysviranomaisen lausunnon 5.6.2008.

Kaivostoiminnan käynnistäminen edellyttää mm. 220 kilovoltin (kV) voimajohdon rakentamista Sokliin. Yara Suomi Oy on 23.10.2008 toimittanut Lapin ympäristökeskukselle ympäristövaikutusten arviointiohjelman, joka koskee 220 kV:n voimajohtoa välillä Pelkosenniemi–Savukoski–Sokli. Tämä YVA-ohjelma on täydennys Soklin kaivoshankkeen YVA-ohjelmaan. Voimajohtohankkeen YVA-menettely yhdistetään varsinaisen kaivoshankkeen YVA-menettelyyn siten, että johtohankkeen ympäristövaikutukset käsitellään osana kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostusta (YVA-selostus).

Tämä lausunto on ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (YVA-laki, 468/1994, muutos 458/2006) 9 §:n tarkoittama yhteysviranomaisen lausunto Soklin kaivoshankkeen YVA-ohjelmaa täydentävästä voimajohtohankkeen YVA-ohjelmasta. Tässä lausunnossa ei käsitellä enää varsinaisen kaivoshankkeen YVA-ohjelmaa muuten kuin siltä osin, kun voimajohtohanke linkittyy kaivoshankkeeseen.

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke

Soklin kaivoshankkeeseen liittyvä 220 kilovoltin voimajohto välillä Pelkosenniemi – Savukoski - Sokli

Hankkeesta vastaava

Yara Suomi Oy
PL 900
00181 Helsinki

Yhteyshenkilö: Anneli Salonen (puh. 010 215 2556,
sähköposti anneli.salonen@yara.com)

Pääkonsultti

Pöyry Environment Oy
 PL 20
 90571 Oulu
 Yhteyshenkilö: Olli-Matti Tervaniemi (puh. 010 332 8248,
 sähköposti: olli-matti.tervaniemi@poyry.com)

Yhteysviranomainen

Lapin ympäristökeskus
 PL 8060 (Postikatu 1, 26.1.2009 lähtien Hallituskatu 5)
 96101 Rovaniemi
 Yhteyshenkilö: Leena Ruokanen (puh. 040 738 6840,
 sähköposti: Leena.Ruokanen@ymparisto.fi)

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Voimajohtohankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarve määräytyy ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen, (YVA-asetus, 713/2006) 6 §:n hankeluettelon kohdan 8 c) perusteella.

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan suunnitelma siitä, miten arviointi tullaan suorittamaan. Yhteysviranomaisen lausunnossa arviointiohjemasta pyritään mm. ohjaamaan käynnistynyttä YVA-menettelyä sekä tarkastellaan arviointiohjelman asianmukaisuutta ja riittävyttä.

Hankkeesta vastaava tekee arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella tarvittavat selvitykset ja arvioinnit hankkeen vaikutuksista ja laatii ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus, arviointiselostus). Yhteysviranomainen antaa lausuntonsa myös arviointiselostuksesta ja sen riittävydestä. YVA-menettely päättyy lausuntoon.

Viranomaisilla, asianosaisilla ja asiasta kiinnostuneilla on mahdollisuus antaa lausuntonsa ja esittää mielipiteensä sekä YVA-ohjelmasta että YVA-selostuksesta.

Hankkeen toteuttamista varten tarvittaviin lupahakemuksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Hanke ja sen sijainti sekä esitetyt toteutusvaihtoehdot

Yara Suomi Oy suunnittelee kaivoksen avaamista Savukosken Sokliin. Suunniteltu toiminta käsittää pääasiallisesti fosforimalmien hyödyntämisen avolouhintana Soklin karbonaattimassiivin pintaosasta. Parhaillaan käynnissä oleva kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely koskee noin 115 miljoonan tonnin malmivarojen hyödyntämistä noin 20 vuoden aikana. Lisäksi selvitetään esiintymän sisältämien rautamineraalien sekä niobimalmien ja nii-

den sisältämien arvoaineiden (uraani, tantaali, torium) sekä vermikuliitin talteenottoa ja tuotantoa.

Voimajohdon tarkoituksena on turvata Soklin kaivostoiminnan edellyttämä energiatarve. 220 kV:n voimajohdon on tarkoitus sijoittua välille Pelkosenniemi–Savukoski–Sokli ja se alkaa Pelkosenniemellä Kitisellä sijaitsevalta Kokkosnivan voimalaitokselta. Suunnitellun voimajohdon yhteispituus on noin 125 km ja se sijoittuu Savukosken ja Pelkosenniemen kuntien alueelle. YVA-ohjelmassa tarkastellaan voimassa olevassa Itä-Lapin maakuntakaavassa olevan johtoreitin mukaista päävaihtoehtoa (VE1). Tämän lisäksi tarkastellaan viittä alavaihtoehtoa, jotka perustuvat pitkälti päävaihtoehtoon. Lisäksi tarkastellaan ns. nollavaihtoehtoa, jossa kaivosta ei avata lainkaan eikä voimajohtoa rakenneta.

Vaihtoehto VE1: Voimajohto sijoittuu reitille Pelkosenniemi–Savukoski–Sokli alkaen Pelkosenniemellä sijaitsevalta Kokkosnivan voimalaitokselta. Välillä Kokkosniva–Kitisen länsipuoli Pelkosenniemen kirkonkylän pohjoispuolella se sijoittuu vanhan johtokäytävän viereen, mutta muille alueille rakennetaan uusi johtokäytävä. Johtoreitti noudattaa pääosin maakuntakaavan linjausta. Myös piakkoin käynnistyvän Soklin rautatiehankkeen YVA-menettelyn hankevaihtoehto VE2 noudattelee pääosin samaa reittiä.

Alavaihtoehto VE1.1: Vaihtoehto tarkoittaa poikkeamaa päävaihtoehdosta Kupittajan pohjavesialueen ja Kemihaaran soiden suojelualueen kohdalla. Johtoreitti kulkee olemassa olevan 45 kV:n johdon rinnalla sen eteläpuolella ylittäen pohjavesialueen ja suoalueen päävaihtoehdon VE1 eteläpuolella.

Alavaihtoehto VE1.2: Reitti tukeutuu Soklin ratahankkeen VE2:een Kitisen ylityksessä ja Luiron soiden suojelualueen kohdalla. Mikäli ratahanke tullaan rakentamaan VE2:n mukaisesti Pelkosenniemen kautta, niin Luiron soiden osalta ratalinjaus ja voimajohto halkaisisivat suojellun suoalueen.

Alavaihtoehdot VE1.3 ja VE1.4: Vaihtoehdot seuraavat alustavaa Soklin ratahankkeen vaihtoehtoa VE2 myös Lunkkauksen kylän kohdalla ja Savukosken kirkonkylän pohjoispuolella.

Alavaihtoehto VE1.5: Vaihtoehtoinen reitti kiertää Martin kylän länsipuolelta ylittäen samalla Kemijoen, etenee Kemijoen itäpuolella Ruuvaajan pohjoispuolelle saakka ja palaa sitten päävaihtoehdon VE1 reitille.

Voimajohto alkaa Kokkosnivan sähköasemalle rakennettavasta uudesta kantaverkon liityntäpisteestä. Alkuosallaan voimajohto sijoittuu jo olemassa olevien voimajohtojen rinnalle. Kokkosniva–Pelkosenniemi välillä uusi voimajohto vaatii 22 metrin leveydeltä uutta johtoaluetta. Pelkosenniemi–Sokli välillä uuden johtoalueen leveys on 56 m. Voimajohdon pylväävät ovat metallia ja niiden korkeus on 18–23 m. Voimajohto tulee sijoittumaan vähintään 100 m:n päähän asutuksesta.

Hankkeen liittyminen muihin hankkeisiin

Rautatien vaikutukset arvioidaan erillisessä YVA-menettelyssä. Sen YVA-ohjelma on toimitettu 8.12.2008 Lapin ympäristökeskukseen. Se on asetettu virallisesti nähtäville Savukosken, Pelkosenniemen ja Sallan kunnanvirastois-

sa, Kemijärven kaupungintalolla ja Lapin ympäristökeskuksessa 17.12.2008–21.1.2009 väliseksi ajaksi.

Tieyhteys Savukoskelta Sokliin on olemassa, mutta tien loppuosa vaatii kunnostusta. Tiesuunnitelman tarvetta samoin kuin mahdollista hankkeiden yhteensovittamisen tarvetta ei ole esitetty.

Arviointimenettelyn sovittaminen yhteen muiden lakien mukaisiin menettelyihin on käsitelty ympäristökeskuksen lausunto-osuudessa.

ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Voimajohtohankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelma ja sitä koskeva kuulutus on asetettu nähtäville Savukosken ja Pelkosenniemen kunnanvirastossa sekä Lapin ympäristökeskuksessa 3.11.2008 alkaen koko arviointimenettelyn ajaksi. Arviointiohjelmaa koskeva kuulutus on julkaistu Lapin Kansassa 3.11.2008 ja Kotikymppi-lehdessä 6.11.2008. Virallinen nähtävilläoloaika oli 3.11.2008–8.12.2008, jona aikana lausunnot ja mielipiteet tuli toimittaa ympäristökeskukseen.

Arviointiohjelmaan on voinut tutustua myös Savukosken pääkirjastossa, Korvatunturin sivukirjastossa ja Pelkosenniemen kunnankirjastossa sekä internetissä osoitteessa <http://www.ymparisto.fi> hakupolkuna: Alueelliset ympäristökeskukset > Lappi > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA> Vireillä olevat YVA-hankkeet> Soklin kaivoshanke.

Lapin ympäristökeskus on pyytänyt lausuntoa arviointiohjelmasta Savukosken ja Pelkosenniemen kunnanhallituksilta ja toivonut samalla eri lautakuntien ja viranhaltijoiden osallistumista lausunnonantoon. Lisäksi ympäristökeskus on varannut erikseen lausunnonantomahdollisuuden seuraaville tahoille: maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö (mineraalipolitiikan ryhmä), Ratahallintokeskus, Suomen ympäristökeskus, Turvatekniikan keskus (kaiivosasiat), Lapin liitto, Lapin lääninhallitus (sosiaali- ja terveysosasto), Lapin TE-keskus (kalatalousyksikkö sekä maaseutu-, työvoima- ja yritysosastot), Metsähallitus Metsätalous (Kemijärvi), Metsähallitus Luontopalvelut (Rovaniemi), Tiehallinto (Lapin tiepiiri), Lapin rajavartiosto, Geologian tutkimuskeskus (Pohjois-Suomen alueyksikkö), Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Säteilyturvakeskus (Pohjois-Suomen aluelaboratorio), Museovirasto, Lapin maakuntamuseo, Paliskuntain yhdistys, Kemin-Sompion paliskunta, Oranien Paliskunta, Pyhä-Kallion paliskunta, Lapin luonnonsuojelupiiri, Sompion luonnonystävät, Urho-Kekkosen kansallispuisto, Värriön tutkimusasema, Ylikemin kalastusalue, Savukosken riistanhoitoyhdistys, Savukosken yrittäjät sekä Martin kyläyhdistys.

Hankkeesta on järjestetty yleisötilaisuudet Savukosken kunnanvirastolla 7.10.2008 ja Pelkosenniemen koululla 9.10.2008.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Arviointiohjelmasta on annettu yhteensä 20 lausuntoa (18) ja mielipidettä (2). Kopiot lausunnoista ja mielipiteistä on toimitettu hankkeesta vastaavalle. Seuraavassa esitetään niistä yhteenveto.

Lausunnot

1. Savukosken kunnanhallitus

Arviointiohjelmasta käy ilmi Soklin kaivoshankkeen voimajohdon vaikutukset maisemaan, eläin- ja kasvikuntaan, alueen elinkeinoelämään, ihmisten terveyteen sekä kulttuuriperintöön. Ohjelmassa on esitetty perusperiaatteet, joiden puitteissa voimalinjan vaikutuksia ympäristöön ja ihmisiin tarkastellaan. Maiseman suojelun osalta mainitaan johtolinjaukset maisemallisesti kriittiset kohdat, kuten jokien ja soiden ylitykset sekä ylänköpaikat, joissa tarkastelualue leveää tavanomaisesta noin sadasta metristä jopa kilometriin. Kasvi- ja eläinkunnan kohdalla tarkastelu on tehty sekä yksittäisen lajin näkökulmasta että voimalinjan vaikutusalueella olevien suojelualueiden kautta. Voimajohdon linjalle osuu muutamia IUCN – luokituksen mukaan vaarantuneita tai alueellisesti uhanalaisia eläin- ja kasvilajeja. Merkittäviä vesistövaikutuksia voimajohtohankkeella ei ole. Arviointiohjelmassa on kuitenkin otettu huomioon pohjavesialueet, joiden läpi johtokäytävä mahdollisesti vedetään.

Selostuksessa selvitetään myös voimajohdon suoraan ihmiseen vaikuttavat tekijät, melu sekä magneetti- ja sähkökenttä, niiden syyt, voimakkuudet ja niille lainsäädännössä annetut raja-arvot. Nämä on otettava huomioon, vaikka niiden vaikutukset ihmisten terveyteen ja viihtyvyyteen olisivatkin pieniä. Voimajohdon varrelle osuvat kulttuurisesti arvokkaat kohteet, kuten Kairalan kylä ja Tulppion konesavotan muistomerkit, pystytään kiertämään haittaa aiheuttamatta.

Elinkeinojen osalta Soklin kaivoshankkeen voimalinjan ympäristövaikutusten arviointiohjelma pitäytyy paljolti poronhoidon näkökulmien esille tuomisessa. Tämä on tärkeää sillä Savukosken kunta on Suomen johtava porokunta ja Kaivoshankkeen on edettävä poronhoidon erityistarpeet huomioon ottaen. Poronhoidolle tärkeät rakenteet, kuten erotusaidat sekä yksityisten poromiesten vasotus- ja talviruokinta-aidat täytyy huomioida voimajohtoa linjattaessa. Poromiesten turvallisuus ettotöissä ei saa voimajohdon vuoksi vaarantua. Voimajohto ei myöskään saa aiheuttaa vaaraa poroille.

Johtolinjauksessa on otettava huomioon vaikutukset metsätalouteen sekä maanomistusolot. Voimalinja tulisi mahdollisuuksien mukaan ohjata kulkemaan valtionmaiden kautta. Näin turvattaisiin parhaiten yksityisten maan- ja metsänomistajien oikeudet.

Jos sähkön kulutus alueella tulevaisuudessa kasvaa, uuden muuntamon rakentaminen Savukosken kirkonkylälle voi tulla kannattavaksi. Tämän vuoksi Soklin voimajohto olisi järkevä vetää, asutus huomioon ottaen, mahdollisimman läheltä kirkonkylää.

2. Pelkosenniemen–Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymä

Voimajohdossa kulkeva virta synnyttää ympärilleen magneettikentän ja jännite sähkökentän, joiden taajuus on 50 Hz. Tällainen pienitaajuinen sähkö- ja magneettikenttä voi vaikuttaa läheisyydessä olevaan ihmiseen aiheuttamalla kehossa kiertäviä sähkökenttiä ja – virtoja. Ihminen voi havaita tämän kihelmöinnin tunteena lihaksissaan ja tuntohermoissaan.

Voimajohtojen aiheuttamaa altistusta arvioitaessa käytetään mittapuuna STM:n asetusta (294/2002) ionisoitumattoman säteilyn väestölle aiheuttaman altistumisen rajoittamisesta. Suositusarvot takaavat suurella turvallisuusmarginaalilla, että ääreishermosten stimulaatoraja ei ylitä eikä keskushermoston toiminta häiriinny kehoon johtuneiden virtojen takia. Asetus ei edellytä kenttien vuoksi erityisiä suoja-alueita voimajohdon ympärille, mutta on hyvä pyrkiä siihen, ettei niitä rakenneta esim. asuntojen, päiväkotien, leikkikenttien ja koulujen läheisyyteen.

Voimajohtojen alapuolella sähkökenttä on suurimmillaan n. 10 kV/m ja magneettikenttä n. 10 mikroT suositusarvojen ollessa merkittävän ajan kestävässä oleskelussa sähkökentissä 5 kV/m ja magneettikentissä 100 mikroT. Suositusarvot ylittyvät sähkökentän osalta lähinnä suoraan johdon alla, ja sähkökenttä vaimenee nopeasti johdosta etäännyttäessä. Magneettikenttä vaimenee hitaammin kuin sähkökenttä ja läpäisee myös esteet. Yli 65 metrin etäisyydellä voimajohdon keskilinjasta magneettikentän suuruus on alle 1 mikroT.

Useissa tutkimuksissa viitataan lasten leukemian esiintymisen lisääntymiseen, mikäli magneettivuon tiheys ylittää voimajohdon lähistöllä sijaitsevassa asunnossa 0,4 mikroT. Tutkimuksissa on siis saatu viitteitä siitä, että vaikutuksia voi esiintyä huomattavasti pienemmilläkin altistumistasoilla kuin mitä STM:n suosittelemat arvot ovat. International Agency of Cancer Research, IACR on luokitellut pienitaajuiset magneettikentät syöpävaaraluokkaan 2B (= mahdollinen karsinogeeni). Tästä asiasta ei löydy mainintaa Soklin johtohankkeen YVA-arviointiohjelman yhteydessä.

Hankkeessa voimajohtojen magneettikenttiä vertaillaan kansainvälisiin raja-arvoihin ja kansallisiin suosituksiin. Kaikista raja-arvoista huolimatta on suositeltavaa välttää lasten ylimääräistä altistumista kyseisille voimakentille, vaikkei lasten leukemiariskin lisääntymistä olisi voitu toistaiseksi tieteellisesti pätevästi osoittaa.

Terveysturvaviranomainen pitää hyvänä, että arviointiin sisältyvät tiedon hankkiminen voimajohdon ja sen lähiympäristössä sijaitsevista rakennuksista ja rakennusluvista, sekä sähkö- ja magneettikenttien laajuutta ja voimakkuutta rakennusten kohdalla kuvaavat kaaviot. Terveysturvaviranomainen pitää aiheellisena laskea vähintään kaikkien alle 200 m etäisyydelle voimajohdosta jäävien vakinaiseen asumiseen ja lomakäyttöön tarkoitettujen rakennusten kohdalla esiintyvät sähkö- ja magneettikentän voimakkuudet ja esittää nämä selkeinä kaavioina.

Äänitaajuista melua voimajohdoilla aiheuttaa lähinnä korona, sirisevä ääni, joka johtuu paikallisista sähkönpurkauksista ilmassa johtimen pinnalla. Koronailmiö on ihmiselle harmiton ja sitä esiintyy lähinnä 400 kV jännitetasolla.

Terveydensuojeluviranomainen pitää voimajohdon kulkureittiä vaihtoehdon 5 (alustava muutos 10.11.2008) mukaan parhaana vaihtoehtona, sillä kyseinen reitti kulkee kauimpana asutuksesta. Myös muilta osin reitin kuljettamisessa pitää asutuksen lähellä huomioida altistumisen vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet.

YVA-menettelyssä on myös syytä arvioida rakentamisen aikana koituvat haitat Kupittajan pohjavedenottamon veden laatuun. Voimajohdon VE1 sijoittuu lähimmillään n. 350 m vedenottamosta luoteeseen. Voimajohdon pohjavesivaikutukset rajoittunevat lähinnä työaikaisiin vaikutuksiin: kaivamisesta johtuvaa tilapäistä pohjaveden laadun muuttumista pylväiden lähialueilla. Voimajohdon rakenteissa ei käytetä ympäristölle haitallisia aineita, joten toimintavaiheesta ei aiheudu maaperän tai pohjaveden pilaantumisriskiä muutoin kuin onnettomuustilanteessa. Suojaetäisyydet varmistavat sen, ettei vaikutuksia yksittäisiin kaivoihin esiinny. Pohjaveden virtaussuunta huomioon ottaen VE1 mukainen linjan sijoittaminen vedenottamosta luoteeseen on erittäin huono vaihtoehto. Terveydensuojeluviranomainen pitää VE 1.1 mukaista linjausta parhaana ratkaisuna vedenottamon veden saastumisriskin minimoimiseksi.

3. Ratahallintokeskus

Johtohankkeen arviointiohjelma on erittäin laaja kokonaisuus, joka liittyy kiinteästi Soklin kaivoshankkeeseen ja sen YVA-menettelyyn. Alueen ominaispiirteet, vuoropuhelu eri osapuolten kanssa ja selvitettävät asiat on kuvattu hyvin YVA-ohjelmassa. Ratahallintokeskuksella ei ole huomauttamista YVA-ohjelmasta.

4. Turvatekniikan keskus (TUKES)

Tukesilla ei ole huomautettavaa arviointiohjelmasta

5. Lapin liitto

Itä-Lapin maakuntakaavassa on osoitettu yhteystarvemerkinä sähkölinja Pelkosenniementä Savukosken kautta Sokliin. Yhteystarvemerkinä ei koske maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus ja sen sijaintia maastossa voidaan täsmentää tarkemmassa suunnittelussa. Maakuntakaavassa suositellaan sähkölinjojen sovittamista maisemaan niin, etteivät ne ylitä kauas näkyviä lakialueita eivätkä pääteitä tai vesistöjä maisemallisesti aroista kohdista.

Parhaillaan on vireillä Soklin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaava, joka kumoaa Itä-Lapin maakuntakaavan siltä osin kuin siinä muutoksia osoitetaan. Vaihemaakuntakaavassa on tarkoitus osoittaa Soklin tarvitseman voimajohdon sijainti. Voimajohtoa koskevaa ympäristövaikutusten arviointia käytetään hyväksi vaihemaakuntakaavaa laadittaessa.

Valtioneuvosto on tehnyt 13.11.2008 päätöksen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisesta. Vaikka tarkistettavat tavoitteet tulevat voimaan vasta 1.3.2009, olisi arviointiohjelmassa hyvä tuoda asia esille. Arviointiohjelman mukaan osa vaihtoehtojen arvioinnista tukeutuu yhteisvaikutuksiin rautatievaihtoehdon kanssa. Tarpeellista olisi arvioida vaikutukset johtolinjan osalta myös erikseen siltä varalta, ettei kyseinen ratavaihtoehto toteutuisikaan. Muilta osin Lapin liitolla ei ole huomauttamista arviointiohjelmasta.

Lapin liiton virasto pitää hyvänä johtohankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin kytkestä Soklin kaivoshankkeen vaikutusten arviointiin sekä samalla tiiviiseen yhteistyöhön rautatien vaikutusten arvioinnissa. Hankekokonaisuus antaa hyvän pohjan Soklin vaihemaakuntakaavan laadintaan.

6. Lapin lääninhallitus/sosiaali- ja terveysosasto

Lapin lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto pitää arviointiohjelmassa esitettyjä menetelmiä sosiaalisten vaikutusten arvioimiseksi riittävinä, kun otetaan huomioon, että Soklin kaivoksen, radan sekä voimajohdon sosiaalisten vaikutusten arviointi tullaan laatimaan käytännössä yhdessä kaikki hankkeet huomioiden.

7. Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus/Kalatalousyksikkö

Jokaiseen esiteltyyn linjausvaihtoehtoon sisältyy kuitenkin vesistöjen ylityksiä, joilla on väistämättä paikallisia vaikutuksia vesistöön ja sen käyttöön. TE-keskus vaatii, että arviointiselostuksessa tarkastellaan omana kohtanaan hankkeen vaikutuksia vesistöihin sekä niiden virkistyskäyttöön. Vertailemalla voimajohtolinjan eri reittivaihtoehtoja huomataan, että niissä on eroja myös tarvittavien vesistöylitysten suhteen. Erityisesti suurempien jokien yli tehtävät linjaukset vaikuttavat paikallisesti vesistön virkistyskäyttöön arvoon ja usein tällaiset ylitykset ovat myös maisemallisesti näkyviä. Voimalinjojen alla oleskeluun sisältyy pieni vaaratilanteen riski varsinkin silloin, kun kalastetaan käyttäen hiilikuituvapaa.

Vesistövaikutuksia arvioitaessa voidaan tarkastella, miten usein linjaus vaatii vesistön ylityksen ja minkälaisia ylitettävät vedet ovat virkistysarvoltaan. Karttatarkastelun perusteella vaihtoehto 1.5 vaikuttaa vesistövaikutusten suhteen huonoimmalta. Muista linjauksista poikkeavalla osuudellaan se sisältää useita merkittävien jokien ylityksiä kuten Kemijoki (2 kertaa), Ylimmäinen Suoltijoki (2 kertaa), Kairijoki, Vouhtusjoki ja muutamia pienempiä puroja. Vesistövaikutuksiltaan vähäisimmät lienevät VE 1 ja sen linjaukset 1.1 tai 1.3.

8. Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus/Maaseutuosasto

Soklin kaivoshanke tulee sijoittumaan Kemin-Sompion paliskunnan alueelle. Kaivostoiminnan edellyttämien muiden rakenteiden (sähkölinit, tiet, rautatiet, jne.) vaikutukset tulevat koskettamaan myös Pohjois-Sallan, Sallan, Pyhä-Kallion ja Oraniemen paliskuntien alueella harjoitettavaa poronhoitoa. Lapin TE-keskus pitää erittäin tärkeänä, että kaivostoiminnan vaikutukset koko alueen poronhoidolle selvitetään perusteellisesti.

Voimajohdon linjauksissa tulisi ottaa huomioon seuraavat näkökohdat:

1. Voimajohdoilla ei saa tarpeettomasti pirstoa yksityismaiden tilusrakennetta ja kylärakennetta.
2. Linja tulisi sijoittaa siten, ettei peltoalueita tai maaseutumatkailun kannalta arvokkaita rakentamis- tai maisema-alueita tarpeettomasti joudu johtolinjan alle tai välittömään läheisyyteen.
3. Rakennettava linja tulisi mahdollisuuksien mukaan rakentaa olemassa olevien voimalinjojen yhteyteen.

9. Metsähallitus/Metsätalous ja Luontopalvelut

Johtoreitti kulkee suurelta osin valtion mailla. Kokonaisuudessaan arviointiohjelma vaikuttaa monipuoliselta. Linjan lähtökohdan valinta Kokkosnivalta vaikuttaa perustellulta. Tarkasteluun näyttäisi otetun riittävän monta linjausvaihtoehtoa, joista valittavaa vaihtoehtoa tulee kuitenkin voida vielä tarvittaessa hienosäätää arvioinnin tulosten mukaan. Tärkeää on myös se, että osallistamiseen kiinnitetään hyvin huomiota.

Voimalinjan vaikutusalue on pääosin metsätalousaluetta, jota se tulee pirstomaan. Siksi arvioinnissa on huolellisesti paneuduttava sen maankäyttöllisiin vaikutuksiin. Siinä on kiinnitettävä huomiota myös elinkeinojen harjoittamisen turvallisuuteen. Metsätalouden kannalta johtolinja aiheuttaa turvallisuusriskin, joka on huomioitava kaikissa työlajeissa varsinkin toimittaessa koneilla sähkölinjan läheisyydessä ja kuljettaessa linjan alitse.

Reittivaihtoehtoista VE1.2 kulkee Luiron suot-Natura 2000-alueen kautta. Alue koostuu erittäin arvokkaista suokohteista ja on hyvin merkittävä myös linnustolle. Se on Natura-ohjelmassa sekä luontodirektiivin SCI- että lintudirektiivin mukaisena SPA-alueena. Vaihtoehto edellyttää perusteellista Natura-vaikutusten arviointia.

VE1 kulkee Savukosken tien eteläreunassa Natura-alueen rajan lähellä ja siitä on avoimia näkymiä Luiron suoalueelle. Lisäksi tästä etelään päin sijaitsee Kemihaaran suot-niminen Natura 2000-alue, joka on myös SCI- ja SPA-alue. Siksi voimalinja todennäköisesti haittaa lentäviä lintuja aiheuttaen törmäysvaaraa. Koska kyseessä ovat SPA-alueet, vaihtoehto edellyttää Natura-vaikutusten arviointia linnuston osalta. Sama edellytys koskee myös eteläisintä vaihtoehtoa VE1.1, joka maiseman- ja luonnonsuojelun kannalta vaikuttaa parhaimmalta vaihtoehdolta.

Johtoreitti kulkee erämaisten alueiden kautta. Reitti rikkoo maisemaa muuttaen sen luonnetta vähemmän erämaiseksi. Maisema-analyysin tekeminen on edistysellinen toimenpide arvioitaessa johtolinjan vaikutuksia maisemaan. Selvityksessä on huomioitava matkailullisesti tärkeät alueet kuten Kemijoki-varsi.

Lintujen suojelun näkökohdat ovat tärkeitä suunnittelussa ja arvioinnissa muuallakin kuin em. Natura-alueiden kohdalla. Linjauksessa suositeltavimpia ovat metsänpeitteiset kohdat. Kun soita, vesistöjä ja muita avoimia maastonkohtia joudutaan ylittämään, tulee johtimet varustaa muovimerkeillä. Suurten petolintujen osumia johtimiin voidaan välttää myös asentamalla linnuille istuinorsia pylväisiin mm. Kilpiaavan läheisyydessä sekä Sotkanaavan–Sudenvaaran-aavan alueella.

Muinaisjäännöksiä on inventoitu johdinreittien alueella hyvin vähän. Viimeistään ennen johdinlinjan rakentamista ne tulee kartoittaa ja ottaa huomioon rakentamisessa.

10. Lapin tiepiiri

Voimajohtojen sijoittumisessa samaan maastokäytävään tien kanssa tulee tarkastella niiden maisemallisia yhteisvaikutuksia. Tiepiiri pitää hyvänä, että uuden voimajohdon maisemavaikutuksia tutkitaan tekemällä suunnittelualueesta

maisema-analyysi, jossa tarkastellaan mm. maisematilojen avoimuutta ja mit-takaavaa, maiseman kohokohtia ja olemassa olevia häiriötekijöitä. Yhtenä nä-kökohtana maisema-analyysissä tulisi tarkastella voimajohdon sijoittumista maantien 965 läheisyyteen, koska mm. vaihtoehtojen VE1 / VE2 on ajateltu seuraavan useiden kilometrien matkalta kiinteästi tielinjaa.

Voimajohtojen sijoituksessa tulee ottaa huomioon lisäksi teiden vapaa alikul-kukorkeus, erikoiskuljetusten tavoitetieverkko sekä voimajohtojen sijoittami-seen tiealueelle liittyvä lupakäytäntö teiden ja voimajohtojen risteämiskohdis-sa. Voimajohtoalue tulee sijoittaa tien ylityskohtia lukuun ottamatta tien suoja-alueen ulkopuolelle.

Voimajohtoa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon, mitä Tiehallinnon ohjeessa vuodelta 2001 "Sähköjohdot ja yleiset tiet" (TIEH 2122342) esitetään. Ohjees-sa on mm. esitetty tiellä työskentelyn eri työvaiheiden pienimmät sallitut tur-vaetäisyydet ilmajohtoista.

11. Lapin rajavartiosto Rajavartiostolla ei ole huomautettavaa arviointiohjelmasta.

12. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL)

Suunniteltu johtoreitti sijoittuisi pääosin metsäisille ja metsätalousvaltaisille luonnonalueille. Asutus johtoreitin varrella on vähäistä. Elinkeinoista poron-hoito on tärkeä alueella, ja johtoreitti sijaitsisi Kemin-Sompion, Oraniemen ja Pyhä-Kallion paliskuntien alueella. Pyhä-Kalliassa johtoreitti sijoittuisi ny-kyisten voimajohtojen rinnalle. Oraniemen ja Kemin-Sompion paliskunnissa johtoreitti olisi uusi. Poronhoidon monia rakenteita sijaitsisi johtoreitillä. Näitä huomioitavia ja korvattavia rakenteita sijaitsisi esimerkiksi Oraniemen palis-kunnan Materoselässä ja myös Kemin-Sompiossa. Arviointia varten selvite-täänkin nämä keskeiset poronhoitoon liittyvät rakenteet ja rakennukset palis-kunnittain.

Voimajohdon vaikutukset voivat olla merkittäviä, mikäli esim. pylvää osuvat poronhoidon kannalta keskeisiin rakenteisiin. Voimajohtojen vaikutuksesta porojen käyttäytymiseen ei ole olemassa selvää tieteellistä näyttöä. Johtoreitin alueella tapahtuvien laidunmuutoksiin ja mahdollisiin -menetyksiin tulee kui-tenkin porotalouden kannalta kiinnittää huomiota.

Yhteenvetona Soklin kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa täydentävästä arviointiohjelmasta RKTL toteaa sen huomioivan johtoreitin mukaisen päävaihtoehdon (VEI) ja viiden pitkälti päävaihtoehtoon perustuvan alavaihtoehdon osalta hyvin poro- ja riistatalouteen vaikuttavat tärkeimmät vaikutukset. Vaikutukset alueen riista- ja kalatalouteen ovat pääosin vähäisiä. Tutkimuslaitos ei näe kala-, riista- ja porotalouden osalta suuria eroja päävaih-toehdon ja sen eri alavaihtoehtojen välillä, mutta kiinnittää edelleen huomiota kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelman moniin puutteisiin aikaisemmin antamassa lausunnossaan.

13. Säteilyturvakeskus (STUK)

YVA-ohjelmaan liitettyjen karttojen perusteella arvioiden missään linjausvaih-toehdossa ei ole asuintaloja alle 200 m etäisyydellä voimajohdosta. Tällöin voimajohdon aiheuttamat 50 Hz sähkö- ja magneettikentät ovat niin vähäisiä,

että ne eivät erotu asuntojen omien sähköjohtojen ja niihin liitettyjen sähkölaitteiden tuottamista kentissä. Voimajohdon rakentamiselle ei ole esteitä minäkään esitetyn linjausvaihtoehdon kohdalla.

Uusia asuinrakennuksia on perusteltua välttää sijoittamasta aivan johtoalueen viereen. Uusien asuinrakennusten sijoitettaessa tulee ottaa huomioon mm. sosiaali- ja terveysministeriön asetus 294/2002 ja siinä esitetyt on suositusarvot sähkö- ja magneettikenttäaltistumisen rajoittamiselle. Lisäksi lausunnossa viitataan sosiaali- ja terveysministeriön oppaaseen 2003:12 (Yleisön altistuminen pientaajuisille sähkö- ja magneettikentille Suomessa), joka sisältää perustietoa mm. sähkö- ja magneettikenttien kentänvoimakkuuksista. Opas on julkaistu käytännön tilanteiden arvioimisen tueksi muun muassa maan käytön suunnittelussa samoin kuin rakennettavien voimansiirtojohtojen sijoittelun suunnittelussa. Sen sivulla 48 tarkastellaan erityisesti maankäyttöä ja kaavoitusta tilanteessa, jossa suunnittelun kohteena on voimajohdon tuntumassa oleva alue.

14. Museovirasto

Rakennetun ympäristön osalta ei Museovirastolle ole huomauttamista ohjelmassa mainittujen kohteiden luetteloon. Vaikutuksia on syytä havainnollistaa kuvasovitein, sillä johtoreitti sivuaa läheisesti esim. Reutuvaaran kämppäkartanoa.

YVA-ohjelmassa ei varsinaisen Soklin kaivosalueen lisäksi mainita linjauksen lähipiirissä olevia muita ennestään tunnettuja arkeologisia kohteita. Nämä sijaitsevat linjausten eteläosassa Kemijoen ja Luiron välialueella. Näistä Soramontunlammen ja Pikku Haltiojärven välillä, linjausvaihtoehdon VE1.1 vaiheilla, sijaitsee nimellä Soramontunlampi tunnettu pyyntikuoppa ja mahdollinen kivikautinen asuinpaikka (muinaisjäännösrekisterin tunnus 583010028). Se on soranottoalueen ja vanhan Pelkosenniemi–Savukoski-maantien välisellä harjulla, Kupittajan pohjavesialueella. Samaan linjauskäytävään sijoittuu myös käytössä oleva nykyinen johtolinja. Lähialueelle linjausvaihtoehtojen välille sijoittuu myös joukko muita kohteita, lähinnä pyyntikuoppia (kohteet Pitkäjärvi NW ja SE, Kupittaja, Syväjärvi) sekä kohteet Haltiojärvi 2 ja 3 VE1.1 -linjauksen eteläpuolelle. Nämä YVA-ohjelmasta puuttuvat muinaisjäännösrekisterin mukaiset kohteet on osoitettu lausunnon liitekartassa.

On hyvin todennäköistä, että linjausten vaiheille sijoittuu ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita, niin esihistorialliselta kuin historialliseltakin ajalta peräisin olevia muinaisjäännöksiä. Alueella on hahmotettavissa runsaasti jokien muinaisuuksia sekä altaita, jotka mahdollistavat myös vanhimpien kivikautisten muinaisjäännöskohteiden sijainnin. On myös mahdollista, että alueella on toiseen maailmansotaan liittyviä kohteita ja rakennelmia, joiden selvittäminen ja arviointi on tarpeen sisällyttää muinaisjäännösten inventointiin osana arkeologista kulttuuriperintöä.

Linjauksen arkeologisen kulttuuriperinnön inventointitarve on YVA-ohjelmassa todettu asianmukaisesti. Käytettävissä olevan arkeologisen lähdeaineiston puutteen takia linjausvaihtoehtoja ei ole ennalta mahdollista asettaa arvojärjestykseen muinaisjäännösten suojelun näkökulmasta. Museovirasto ei näe ehdotonta tarvetta kaikkien linjausvaihtoehtojen inventointiin, mutta maast selvitykset on syytä tehdä hyvissä ajoin, jotta mahdollisten arkeologisten kohteiden vaikutukset voidaan ottaa huomioon tarkemmassa suunnittelussa.

ja myös mahdollisesti ilmenevä varsinainen arkeologinen tutkimustarve voidaan toteuttaa.

Itse Soklin kaivosalueella vuonna 2008 toteutettu arkeologinen inventointi on todettu ohjelman luvussa 8.2.1. Lisättäköön siihen, että paitsi inventoinnit, myös hankkeen edellyttämät varsinaiset arkeologiset tutkimukset (koekaivaukset ja kaivaukset) tulee tehdä hyvissä ajoin ennen kuin rakentamiseen ryhdytään ko. alueilla.

15. Paliskuntain yhdistys

Soklin kaivosesiintymä sijaitsee keskellä Kemin-Sompion paliskuntaa. Kaivostoiminta ja siihen liittyvä muu infrastruktuuri vaikutusalueineen tulevat vaikuttamaan merkittävästi paliskunnan poronhoitoon. Kaivoksen tarvitsema voimalinja sijoittuu kokonaisuudessaan poronhoitoalueelle Kemin-Sompion, Oraniemen ja Pyhä-Kallion paliskuntien alueille. Kemin-Sompion ja Oraniemen paliskunnat sijaitsevat lisäksi erityisesti poronhoitoon tarkoitettulla alueella.

Ympäristölle aiheutetut muutokset vaikuttavat keskeisesti poroelinkeinoon. Lisäksi erityislakien (poronhoitolaki) sisällön voidaan katsoa asettavan selvitysvaatimuksia tehtävälle YVA-selvitykselle. YVA-menettelyssä tulisi selvittää porotaloudella aiheutuvat haitalliset sekä niiden poistamis- tai pienentämismahdollisuudet:

1. Voimalinja tulisi sijoittaa alueille, joilla linjasta aiheutuu vähiten haittaa. Uusi voimalinja tulee sijoittaa aina alueella jo olevan voimalinjan yhteyteen. Esimerkiksi Kupittaaan alueella voimalinjan paras sijoitusvaihtoehto on olemassa olevan voimalinjan vieressä.
2. Voimalinja tulee suunnitella niin, ettei se kulje porotarhojen välittömässä läheisyydessä. Poronhoidossa tarvittavat rakenteet ja rakennukset eivät saa vahingoittua tai menettää tarkoitustaan voimalinjan myötä. Aidat ja niiden siula-alueet tulee mahdollisuuksien mukaan kiertää. Voimajohdon pylviä ei tule sijoittaa aitarakennelmien sisälle tai välittömään läheisyyteen.
3. Voimalinja-alueen raivaus tulee suorittaa aina lumettomana aikana. Poistettavien puiden kannot saavat olla korkeintaan 10 cm korkeita. Korkeammat kannot estävät poronhoitotöissä liikkumista moottorikäyttöisellä ajoneuvolta. Linja-alueen ojiin tulee rakentaa sillat, jotka tulisi merkitä näkyvästi.
4. Poronhoitajien ja poronhoitotyön turvallisuus ei saa vaarantua voimalinjan takia. Turvallisuutta tulee lisätä mm. voimajohtojen ja harusten kunnollisin merkinnöin (esim. lintupallot).
5. Voimalinjan rakentamisesta ja huoltamisesta aiheutuvat haitat porotaloudelle tulee minimoida. Voimajohdon rakentaminen on pyrittävä etukäteen suunnittelemaan ja sovittamaan yhteen poronhoitotöiden kanssa.
6. Voimalinjasta porotaloudelle aiheutuvat vahingot tulee selvittää ja korvata paliskunnalle täysimääräisesti.

Paliskuntien antamat lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon voimalinjan sijoittamista koskevassa päätöksenteossa. Paliskuntain yhdistys korostaa neuvotteluvollisuutta suunniteltaessa poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä paliskunnan edustajien kanssa. Paliskuntien

kuuleminen ja neuvottelut suunnittelun ja kohteen toteuttamisen aikana pienentävät jopa poistavat kokonaan haittoja ja vahinkoja, joita uudet maankäyttömuodot tai rakenteet tuovat tullessaan.

Lisäksi lausunnossa todetaan mm., että Norjassa tehdyn tutkimuksen mukaan porot välttävät laiduntamista voima- ja sähköjohtojen läheisyydessä.

16. Kemin-Sompion paliskunta

Viisisivuisen lausunnon alussa on esitetty samanlaista tietoa Kemin-Sompion paliskunnasta, sen toiminnasta ja toimintaedellytyksistä sekä poronhoitoon liittyvästä lainsäädännöstä ja sen huomioonottamisesta kuin edellä Paliskuntain yhdistyksen lausunnossa (15) ja paliskunnan lausunnossa Soklin kaivoshankkeen YVA-ohjelmasta.

Lausunnossa korostetaan mm, että Kemin-Sompion paliskunnan lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon voimalinjaan ja kaivostoimintaan liittyviä päätöksiä tehtäessä, koska toiminnan vaikutukset ja menetykset kohdistuvat suurimmaksi osaksi Kemin-Sompion paliskuntaan. Paliskunnan tulee saada suurempi rooli kaivokseen liittyvissä asioissa. Poronhoidon merkittävyys tulee näkyä YVA -ohjelmassa ja -selostuksessa.

Kemin-Sompion paliskunnan vaatimukset voimalinjan haitallisten vaikutusten selvittämisestä, estämisestä ja rajoittamisesta ovat pitkälti samat kuin edellä Paliskuntain yhdistyksen lausunnossa (17) kohdat 1-5. Seuraavassa esitetään näiltä osin Paliskuntain yhdistyksen lausuntoa täydentävät kohdat paliskunnan lausunnosta.

1. Pitkä (125 km) voimalinja sijoittuu suurimmaksi osaksi Kemin-Sompion paliskunnan alueelle. Sitä varten hakataan noin 56 m leveä aukko maastoon. Voimalinjan sijoittaminen maastoon tulee katsoa yhdessä paliskunnan kanssa. Haittavaikutuksia voidaan vähentää tai poistaa, kun tunnetaan porojen luontainen laidunkierto ja luonnon muodostelmat.
2. Metsän/kasvillisuuden keskelle tuleva 56 m leveä aukko vaikeuttaa porojen kuljettamista helikopterin avulla kohtisuoraan aukon yli. Kun poroja ”painetaan” väkisin, tokka leviää aukon reunaan laajalle alueelle. Helikopterin lentäminen voimalinjan läheisyydessä on turvallisuusriski kopterissa oleville ja samalla alueella poronhoitotyötä tekeville. Tokan siirtäminen voimalinja-aukon läpi vaatii normaalia suuremman poronhoitajamäärän.
3. Voimalinja tulee ylittämään kahdessa kohtaa paliskunnan isoihin kokonaisuuksiin liittyviä aitarakennelmia linjavaihtoehtoista riippumatta Näille aidoille ei löydy korvaavia vaihtoehtoja. Ne tulee ottaa huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa. Aitoihin on tehtävä veräjät, jotka pitää sulkea heti käytön jälkeen.
4. Voimalinjan vaatima maa-alue on laidunmaa-alueen menetystä. Porot karttavat luonnostaan ylittämästä leveitä aukkoja. Porot ohjautuvat aukean reunojen suuntaisesti ja hajoavat pieniin tokkiin. Linjan vaikutusalue voi olla paljon laajempi kuin 56 m x 125 km. Voimalinjasta voi muodostua este porojen vapaalle liikkumiselle. Laidunalueen menetys ja laidun-kierron estyminen voivat aiheuttaa porojen menetyksiä ja vaikutuksia ympäristöön.

5. Porojen paimentaminen vaikeutuu voimalinjan takia ja se lisää työmäärää. Tämä tulee selvittää tarkemmin mahdollisen voimalinjan myötä.
6. Lunastustoimituksessa määritetään kiinteistönomistajalle maksettavasta korvauksesta. Samassa toimituksessa voitaisiin määrittää myös voimalinjasta aiheutuvien vahinkojen ja menetysten korvaaminen paliskunnalle. Myöhemmin ilmenevien ennalta arvaamattomien haittojen ja vahinkojen korvaaminen tulee myös mahdollistaa.
7. Paliskunta edellyttää jatkuvaa neuvottelumenettelyä ja tiedon saantia poronhoitoon vaikuttavissa asioissa.

Vaihtoehtojen tarkastelu ja esitys uudeksi vaihtoehdoksi

Mikään voimalinjan reittivaihtoehtoista ei sellaisenaan sovi yhteen paliskunnan poronhoidon kanssa. Paliskunta ei hyväksy VE1 vaihtoehtoa. Se menee vasotusaitojen ja Leukkuhamaran erotusaidan ja työmaa-asuntojen kautta. Se aiheuttaa huomattavaa haittaa poroelinkeinolle. Vaihtoehtoon VE 1.5 liittyy kaksi aivan turhaa Kemijoen ylitystä. Ne ovat turvallisuusriski ja vaikuttavat epäsuotuisasti maisemaan.

Paliskunta ehdottaa voimalinjalle uutta linjausta VE XX, joka kulkisi Savukoskelta Kemijoen länsipuolta aina Ruuvaajalle asti ja vasta sieltä linja ylittäisi Kemijoen. Tämä vaihtoehto todennäköisesti poistaa tai pienentää muiden vaihtoehtojen myötä seuraavia haitallisia vaikutuksia. Tässä vaihtoehdossa haitat ja vahingot porotaloudelle Leukkuhamaran erotusaidalla ja sen välittömässä läheisyydessä jäävät pois. Kemijoki tarvitsee ylittää vain kerran. Samoin voimalinjan tuomat haitat ja riskit porojen aitaan kuljettamiselle ja poronhoitajien turvallisuudelle pienenevät huomattavasti.

Paliskunnan poronhoidon ja toiminnan kannalta paras vaihtoehto on YVA -ohjelmassa esitetty nollavaihtoehto.

17. Sompion Luonnonystävät

Sompion Luonnonystävät ovat edelleen nollavaihtoehdon (VE0) kannalla. Siltä varalta että hanke toteutuu, lausunnossa tarkastellaan voimajohtoon linjausvaihtoehtoja.

Välillä Kokkosniva-Pelkosenniemi johtolinja kulkisi vanhojen linjojen vieressä. Tällä välillä maasto on matalaa ja Kairalan kylä sijaitsee lähietäisyydellä. Millaisen yhteisvaikutuksen vahat linjat ja tämä uusi saisivat aikaan? Kuinka kauas esim. haitalliset sähkö-magneettikentät ulottuisivat? Karttojen mukaan kylän peltoja aivan linjan vieressä. Johtolinja levantäisi myös juopaa, joka katkaisee lintujen lentoreitit Kilpiaavalta Kairanaavalle ja muille Luiron ja Kemihaaran soille. Vähintäänkin tulisi on asentaa huomiopallot estämään lintujen törmäyksiä sähkökaapeleihin.

Kupittaja on tärkeä pohjavesialue, jossa sijaitsee Pelkosenniemen vedenottamo. Lisäksi alue rajoittuu Kemihaaran soidensuojelualueeseen. Johtolinjan on kierrettävä pohjavesialue ja se ei saa tulla lainkaan suojelualueelle. Koska ollaan tärkeiden lintualueiden läheisyydessä, on kaapelit merkittävä huomiopaloilla. Sokanaavalla on lintutorni, jonne johtolinja ei saa näkyä.

Lunkkauksen alueella johtolinjan on kierrettävä kylä, niin ettei se ylitä peltoja.

Kemijoen ylityspaikalla Kivisokanpalon kohdalla johtolinja kulkisi vakituises-
ti asuttujen talojen sekä kahden kesäasunnon välittömästä läheisyydestä. Se
aiheuttaisi haittaa asukkaille ja rikkoisi maisemaa. Tällä alueella Kemijoen itä-
puolella molemmat vaihtoehdot VE1 JA VE1.4 vaikeuttaisivat paikallisten po-
ronhoitoa. Joen ylitys on tällä kohdalla turha riski myös lintuja ajatellen, koska
lentoreitti kulkee jokiuomaa noudatellen. Lisäksi linja ylittäisi joen aivan
maantien vierestä, mikä rumentaisi maisemaa. Selvintä olisi löytää kokonaan
uusi linjavaihtoehto.

Vaihtoehdossa VE1.5 on monta Kemijoen ylitystä, mitä olisi vältettävä. Säh-
kölinja pilaa ihmisten eräelämyksiä ja luontokokemuksia esim. kalastusmat-
koilla ja melontaretkillä.

VE1 kulkisi Leukkuhamaran käytössä olevan erotusaidan läpi ja estäisi sen
käytön. Linjaa on muutettava niin, ettei se estä poronhoitoon liittyvien raken-
teiden käyttöä.

Sotatuntureiden kohdalla johtolinja suunniteltu kulkevaksi Rannimmaisen So-
tatunturin ja Maaimmaisen Sotatunturin välistä, mikä rikkoisi pahasti maise-
maa ja huonontaisi edelleen alueen virkistys- ja matkailukäyttöä.

Kesällä 2008 on tehty aloite Vuotoksen kansallispuiston perustamisesta. Se
käsittäisi laajat suoalueet Pelkosenniemiellä. Siihen kuuluisivat Kilpiaapa sekä
laajat Luiron ja Kemihaaran suoalueet (Sakkala-aavan SL 4276, Natura-alue).
Kansallispuiston perustamista ajatellen linjan alkupäähän on kiinnitettävä eri-
tyistä huomiota.

Savukosken kunnan imagoa erämaapitäjänä pönkittävät kaikki muinaismuisto-
ja kulttuurikohteet, jotka kertovat vanhoista elinkeinoista. Niiden läheisyyteen
sähkölinja ei ole toivottu. Erämaapitäjässä pitää olla monipuolinen luonnonva-
rainen kasvillisuus ja eläimistö. Siten etenkin uhanalaisten ja huomioitavien
lajien säilymiseen alueella on kiinnitettävä erityistä huomiota.

18. Lapin luonnonsuojelupiiri ry

Luonnonsuojelupiiri yhtyy Sompion luonnonystävien lausunnossa esitettyihin
perusteisiin. Erityisesti piiri haluaa korostaa myös olevansa nollavaihtoehdon
kannalla.

Mielipiteet

19. Mielipide 1

Mielipiteen on allekirjoittanut yhteensä yhdeksän henkilöä. Heillä on ollut
pitkään käyttöoikeus Valtionmaa IV nimisestä kiinteistöstä alueeseen välillä
Lautaoja–Kyläoja. Alue sijaitsee Hihnavaaran kohdalla Kemijoen itäpuolella.
Heillä on oikeus rakentaa alueelle neljä porojen vasotusaitaa 1.4–15.6 välisek-
si ajaksi. Vaatimet siirretään Kemijoen länsipuolen kotitarhoista näihin vaso-
tusaitoihin, joista ne vasojen merkitsemisen jälkeen löysätään luonnonlaitumil-
le. Ne lähtevät kulkemaan Kemijoki vartta, Värriöjokivarren maita ylös poh-
joiseen. Tällä järjestelmällä estetään porojen liikennevahingot maantiellä. Nii-
tä tulisi, jos ne jäisivät Kemijoen länsipuolelle.

Hiljattain järjestetyssä yleisötilaisuudessa kävi ilmi, ettei voimalinjan alueelle saa rakentaa aitoja. Lisäksi pitempiaikainen työskentely ja oleskelu voimalinjan läheisyydessä on turvallisuusriski. Vasotusaidoissa työskennellään moottorikelkkoja ja mönkijöitä hyväksi käyttäen. Poroja ruokitaan ja merkitään aamuisin, päivisin ja iltaisin eli ko. alueella ollaan suurin osan päivästä.

Nyt vasotusmaiden läpi suunniteltu voimalinja uhkaa koko järjestelmää. Korvaavaa vaihtoehtoa toiminnalle ei ole, koska Kemijoki ja maantie estävät muut mahdollisuudet. Tämä tulisi aiheuttamaan taloudellisia tappioita.

Jos Soklin rautatiehankkeen junarata VE 2 noudattaa samaa linjaa voimalinjan VE 1:n kanssa, on tämä vaihtoehto ehdottomasti tyrmättävin. Keväällä vasotusaidoista laitumille laskettava poromäärä on noin tuhannen yksilöä. Lisäksi osa Savukosken kylästä nousevista tarhatuista poroista käyttää samaa kulkureittiä luonnonlaitumille. Jos tämä vaihtoehto toteutuisi, eivät porot pääsisi nousemaan luontaisilla laidunmaille vaan jäisivät mottiin hyvin pienelle alueelle. Kemijoki ja maantie estäisivät kulkuyhteyden länsipuolella, itäpuolella taas olisi vastassa junarata ja voimalinja. Tämä olisi katastrofi porotaloudelle.

Voimalinjan Kemijoen ylityskohdan alueella on kaksi ympärivuoden asuttua mökkiä. Sitä ylempänä on omakotitalo. Nämä sekä muu Sokliin menevän tien varressa oleva asutus tulee myös ottaa huomioon voimalinjaa suunniteltaessa.

Mielipiteiden esittäjät vaativat, että voimalinjan kulkureitti muutetaan niin, ettei se kulje Kemijoen itäpuolelle kuin vasta Ruuvaajan pohjoispuolella. Mielipiteen liitteenä on myös kartoilla esitetty sopivimpana pidetty vaihtoehto voimalinjan kulkureitiksi. Se erkanee VE 1:stä Lunkkauksen kylän kohdalla ja yhtyy myöhemmin VE 1.5:een Martin kylän länsipuolella. Esitys on laadittu niin, että linja kulkee vain valtionmaiden läpi. Se kiertää porotaloudelle tärkeät alueet. Lisäksi mm. välttää turhia vesistöjen ylityksiä, kiertää asutuksen riittävän kaukaa ja noudattaa korkeuskriteerejä näköestetiikan takia.

Kemin-Sompion paliskunta on jättänyt samankaltaisen esityksen voimalinjan kulkureitiksi. Porotaloudelle paras vaihtoehto on edelleen ns. nollaratkaisu.

20. Mielipide 2

Soklin voimajohdon tulisi kulkea osuudella Savukoski–Martti ehdottomasti Kemijoen ja jokivartta seuraavan maantien ts. asutuksen länsipuolella. Voimajohdon aiheuttamat aineelliset menetykset ja häiriöt asukkaille olisivat silloin merkittävästi vähäisemmät kuin, jos voimajohto kulkisi Kemijoen itäpuolella VE 1:n mukaisesti.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Arviointiohjelmasta on annettu paljon lausuntoja ja mielipiteitä. Niissä on tuotu varsin monipuolisesti esiin Soklin voimajohtohankkeeseen ja sen ympäristövaikutuksiin liittyviä näkökohtia. Lausunnoissa ja mielipiteissä esitetyt kannanotot ja vaatimukset arviointiohjelmasta, hankesuunnitelmasta, hankkeen todennäköisistä ja mahdollisista vaikutuksista sekä niiden selvittämisestä ovat pääosin hyvin perusteltuja ja selkeitä. Ne tulee ottaa huomioon selvityksiä teh-

täessä, vaikutuksia arvioitaessa, arviointiselostusta laadittaessa sekä hankkeen toteutusta suunniteltaessa.

Seuraavassa ympäristökeskus esittää kannanottonsa ja näkemyksensä arviointiohjelman eri osista sekä esittää asioita, jotka tulee ottaa huomioon YVA-menettelyn kuluessa ja arviointiselostusta laadittaessa. Tarkastelussa noudatetaan pääosin YVA-asetuksen 9 §:n asialuettelon mukaista asiajärjestystä.

Hankekuvaus ja tiedot hankkeesta

Hankkeesta vastaava ja hankkeen tarkoitus on esitetty asiallisesti. Hankkeen tarve on myös perusteltu. Hankekokonaisuuden kuvaus on riittävä lukuun ottamatta sijaintia. Sijainnin kuvauksen puutteellisuuteen palataan jäljempänä vaihtoehtojen tarkastelun yhteydessä. Karttatarkennuksilla olisi voinut havainnollistaa herkimpien kohteiden tilannetta. Kaivoksen toiminta-ajaksi on ajateltu 20 vuotta. Myös voimajohdon elinkaari tulee kuvata ja hankkeen elinkaaresta aiheutuvat vaikutukset on arvioitava.

Arviointimenettelyn aikataulu on erittäin tiukka ja osittain jo esitetystä jäljessä. Yva-lain mukainen arviointi ja arviointiselostuksen laatiminen aiottuun aikataulussa lienee mahdotonta.

Arviointiohjelmassa on tunnistettu valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Arviointiohjelmassa on myös asiallisesti perusteltu poikkeaminen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista olemassa olevien johtokäytävien hyödyntämisen osalta. Arviointiselostuksesta tulee ilmetä miten tavoitteet toteutuvat sekä minkälaisia eroja ja vaikutuksia vaihtoehtojen toteuttamisella on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Valtioneuvosto on päättänyt valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistuksesta 13.11.2008. Tarkistetut tavoitteet tulevat voimaan 1.3.2009. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskevan päätöksen voimaan tullessa valmisteltavana oleva päätös tai toimenpide voidaan valtioneuvoston tarkistuspäätöksen estämättä tehdä 31 päivään elokuuta 2009 mennessä. Mikäli hankkeessa tehdään edellä mainitun siirtymäajan jälkeisiä päätöksiä, tulisi tarkistuspäätöksen mahdollisesti aiheuttamat muutokset tavoitteisiin tarkistaa arviointiselostukseen.

Vaihtoehtojen käsittely

Vaihtoehtoja ei tosiasiallisesti ole kuvattu. Esimerkiksi voimajohdon sijaintia Kitisen ylityksen kohdalla tai Savukosken ja Soklin välillä ei ole lainkaan yksilöity. Ympäristön nykytilan kuvauksen kohdalla on selitetty voimajohdon sijaintia, mutta sieltä vaihtoehtojen kuvausta on vaikea hakea. VE1:n kuvaus on alkuosaltaan myös virheellinen. Arviointiohjelmassa esitettyjen karttojen mukaan voimajohto yhtyy Savukoskelle johtavaan maantiehen vasta ennen Kupittajan pohjavesialuetta ja ylittää pohjavesialueen sen pohjois-osista.

Niin sanotuissa linjahankkeissa on olennaista kuvata vaihtoehtojen sijainnit. Arviointiohjelmassa johtoreitin VE1 on kuvattu noudattavan maakuntakaavan linjausta. Huomioon ottaen maakuntakaavan tarkoitus, tarkkuus ja sähkölinjan merkintätapa yhteystarvemerkintänä sekä yleinen tietoisuus maakuntakaavan merkinnöistä, ei ole riittävää, että vaihtoehtojen kuvaus perustuu vain maakuntakaavaan. Kyseessä on paremminkin peruste vaihtoehtojelle. On kuitenkin huomattava, ettei voimajohdon sijaintia ole selvitetty Itä-Lapin maakuntakaava-

vassa sillä tarkkuudella, etteikö yva-menettely olisi tarpeen. Näin ollen maakuntakaavalla on osoitettu energian siirron tarve Sokliin. Maakuntakaavan yhteystarvemerkitä voidaan kuitenkin käyttää voimajohtoon vaihtoehdon periaatteellisenä sijaintiperusteena huomioon ottaen Luiron suot – luonnonsuojelualueen laajuus, merkitys ja estevaikutus Kokkosnivan ja Savukosken välillä.

Toisaalta vaihtoehdot on sidottu arviointiohjelmassa Soklin rautatien vaihtoehdoin. Voimajohtoa käsittelevän arviointiohjelman nähtävilläoloaika on päätynyt 8.12.2008 ja rautatien arviointiohjelman nähtävilläoloaika on alkanut 17.12.2008. Näin ollen rautatiehanketta ei ole ollut vielä voimajohtohankkeesta mielipiteitä esitettäessä. Vaihtoehtojen sijainnin tarkempi sanallisen kuvaus tulee esittää arviointiselostuksessa.

Mielipiteissä on esitetty uusi vaihtoehto. Se kiertää Martin kylän ja porotaloudeille tärkeitä alueita niiden länsipuolelta. Vaihtoehto tulee ottaa mukaan voimajohtoon rakentamisesta aiheutuvien vaikutusten arviointiin.

Kaivoksen yva-ohjelmassa energian hankintavaihtoehdon mahdollisuutena on esitetty Venäjää. Koska kyseessä on varsinaisen Soklin kaivoksen yva-ohjelman täydennys, olisi esitetyn mahdollisuuden realistisuutta tai hylkäämistä ollut hyvä avata.

Nollavaihtoehdon poisjättämistä on perusteltu riittävästi.

Arviointiohjelman puutteena on, ettei vaihtoehtojen vertailumenetelmää ole kuvattu.

Lapissa suurten jokien ylityskohdat ovat maisemallisesti ja usein myös asutuksen sijoittumisen ja kulttuuriympäristöjen vuoksi arvokkaita. Etenkin jokien ylityskohdissa, mutta myös mahdollisissa muissa maisemallisesti tai toiminnallisesti herkissä paikoissa tulisi harkita myös pylväsvaihtoehtojen paremmuutta mm. haitallisten vaikutusten lieventämiskeinona.

Liittyminen muihin hankkeisiin

Aiemmin tässä lausunnossa on selvitetty voimajohtohankkeen liittyminen Soklin kaivoshankkeeseen ja rautatiehankkeeseen. Arviointiselostuksessa tulee esittää myös mahdollisesta paikallisen sähkönjakelijan kantaverkkoliitynnästä aiheutuvat vaikutukset.

YVA-ohjelmassa on mainittu Lapin ympäristökeskuksen koordinoima Life-Luonto hanke: Pelkosenniemi-Life. Suunnitellun voimajohtoon vaikutukset Pelkosenniemi-Life hankkeen tavoitteisiin tai toimenpiteisiin ovat käytännössä olemattomat. Se, että linjavaihtoehtojen VE 1.1 ja VE 1.2 toteutus Luiron soiden (VE 1.2) tai Kemihaaran soiden Natura-alueiden (VE 1.1) kautta vaatii oman Natura-arvioinnin, ei sekään vaikuta Life-hankkeen toimenpiteisiin. Mikäli voimajohto toteutettaisiin Luiron soiden kautta, vaatisi se jossain vaiheessa alueelle vuonna 2005 laaditun hoito- ja käyttösuunnitelman päivitystä, mutta ei sekään ole Pelkosenniemi-Life hankkeen toimenpiteitä eikä tavoitteita. Hankkeen mainitseminen arviointiohjelmassa on näin ollen tarpeeton.

Hankkeen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja niihin rinnastettavat päätökset

Arviointiohjelmasta ei käy selvästi ilmi voimajohdon toteuttamiseksi tarvittavat maankäytön suunnitelmat eli kaavat. Kaavoitustarpeen voi selvittää lupa-edellytysten ja voimassa olevien kaavojen oikeusvaikutusten kautta.

Hankkeen toteuttamiseksi tarvittavat luvat on esitetty voimajohdon varsinaisen rakentamisen osalta. Sitä vastoin arviointiohjelmassa ei ole tunnistettu muusta ympäristölainsäädännöstä aiheutuvia mahdollisia lupatarpeita. Muita mahdollisia lupia voivat olla ainakin luonnonsuojelulain (1096/1996) tai muinaismuistolain (295/1963) mukaiset luvat. Hankkeesta aiheutuvat vaikutukset tulee olla tiedossa sillä tarkkuudella, että myös hankkeen tarvitsemat luvat voidaan tunnistaa. Arviointiselostuksesta tulee ilmetä tarvittavat suunnitelmat, luvat ja päätökset.

Arviointiohjelmaan sisältyy kappale, jossa oletetaan hankkeen ympäristölupapäätöksen lupaehtojen edellyttävän tarkkailuohjelman laatimista. Voimajohdon rakentaminen ei edellytä ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaista ympäristölupaa. Sitä vastoin arviointiselostuksesta tulee ilmetä ehdotus vaikutusten seurantaohjelmaksi.

Arviointimenettelyn sovittaminen yhteen muiden lakien mukaisiin menettelyihin

Natura-arviointi on tarpeen tehdä Natura-alueen Luiron suot osalta. Arviointiohjelmassa on esitetty, että se tehdään YVA-menettelyn yhteydessä luonnonsuojelulain 65 §:n edellyttämällä tavalla. Hankkeesta vastaava on kuitenkin toimittanut Lapin ympäristökeskuksen lausuttavaksi 5.12.2008 Natura-arvioinnin koskien Joutsitunturi-Koukkutunturi (FI1301511) ja Luiron suot (FI1300904) -nimisiä Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita. Näin ollen tämän lausunnon yhteydessä ei oteta kantaa hankkeen vaikutuksista Luiron soiden Natura-alueen osalta, vaan ympäristökeskus tulee antamaan Natura-arvioinnista erillisen luonnonsuojelulain mukaisen lausunnon.

Lapin liitto on muuttamassa Itä-Lapin ja Pohjois-Lapin maakuntakaavoja Soklin kaivoshankkeen aiheuttamien tarpeiden vuoksi. Arviointiohjelman mukaan maakuntakaavaan tehdään Soklin hankkeen tarvitsemat muutokset. Arviointiohjelmassa olisi tullut yksilöidä ne ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tehtävät selvitykset ja vaikutusarvioinnit sekä osallistumisjärjestelyt, jotka voidaan hyödyntää maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaista maakuntakaavan muutosta laadittaessa.

Kaivosalueelle on tarkoitus laatia oikeusvaikutteinen osayleiskaava. Ympäristökeskuksen tietojen mukaan Savukosken kunta on valinnut kaavan laatijan, mutta vireilletulosta ei ole vielä kuulutettu. Yhteysviranomaisen lausunnossa kaivoksen yva-ohjelmasta on edellytetty kaavoitusmenettelyiden ja yva-menettelyiden yhteensovittamista. Arviointiohjelma ei käsittele asiaa.

Muilta osin ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ei ole tarpeen menettelyllisesti sovittaa yhteen muiden lakien mukaisiin menettelyihin.

Ympäristön nykytila ja sitä koskevat selvitykset

Asutuksen sijoittumisen, määrän ja luonteen sekä porohoitoon liittyvien rakenteiden ja poronhoidolle tärkeiden alueiden kuvaaminen esimerkiksi karttojen avulla olisi huomattavasti helpottanut vaikutuksille herkkien alueiden tunnistamista ja vaikutusten arvioinnin kohdentamista sekä vaihtoehtojen riittävyyden arviointia. Tieto tulee esittää arvioinnin perustietoaineistona yvaselostuksessa.

Luontoarvot

Tehtävistä maastoselvityksistä kasvillisuuden ja linnuston kartoittamiseksi ei ole laadittu ohjelmaa: kuka, milloin ja missä laajuudessa selvitykset tehtäisiin. Asiantuntijoiden listaus on riittävä. Arvioinnin epävarmuustekijöistä käy ilmi, että taustatiedoissa on epävarmuutta ja samalla todetaan, että arviointi perustuu pääosin alueella aikaisemmin tehtyihin tutkimuksiin ja muiden vastaavien hankkeiden kokemusten soveltamiseen. Edellä mainittu ohjelmateksti aiheuttaa kysymyksiä, tehdäänkö uusia maastoselvityksiä kasvillisuudesta ja linnustosta riittävästi, jotta vaikutusten arviointi olisi ylipäätään mahdollista?

YVA-ohjelmassa ei ole tunnistettu pitkän (125 km) voimajohtolinjan ns. herkkiä luontokohteita yleisellä tasolla mm. lettosoitteita, puronvarsikuusikoita sekä linnustollisesti keskeisimpiä alueita maastoselvityksiä ja YVA-selostuksen laatimista silmälläpitäen. Tunnistamisella ohjelmavaiheessa päästään mm. konkreettisemmin yhdistämään ohjelmavaihe YVA-selostuksen laatimiseen mm. mahdollisesti selostuksen laatutekijöihin.

Tunnistaminen on ollut heikkoa myös lintujen muuttoreittien osalta. Suurten jokien ja suoalueiden ylityskohdat ovat merkittäviä vesilinnuston ja kahlaajien muuttoreittejä, joihin tulisi kohdistaa riittävät selvitykset. Kitisen ylityskohta Kairalan kylän eteläpuolella sillan tuntumassa ja Kemijoen ylityskohta Hihnavaaran ja Martin kylän eteläpuolella sekä Ruuvaajan pohjoispuolella ovat lintujen muuttoreiteillä olevia selviä esteitä, joiden vaikutuksia linnuston muuttoreitteihin tai levähdys- ja ruokailualueisiin ei ole tunnistettu YVA-ohjelmassa.

Selvityksistä voidaan mahdollisesti päätellä voimajohtolinja VE 1 ja sen vaihtoehtojen merkitys linnustolle (uhanalaisten lintujen pesäreviirit) ja lintujen muuttoreiteille, jolla lienee vaikutusten myös vaihtoehtojen valintatekijöihin. Selostuksessa tulisi tiettyihin muuttolintulajeihin (joutsenet, kurjet, metsähanhet, lintudirektiivin ja uhanalaiset lajit) kohdistuva vaikutus kuitenkin pystyä arvioimaan riittävällä tavalla. Lintujen muuttoreittien selvittäminen vaatii pitkäaikaisista tiedoista esim. paikallisilta lintuharrastajilta.

Maisema

Maisemavaikutusten selvityskeinot on esitetty sekä luonnonmaiseman että rakennetun maiseman osalta asianmukaisesti. YVA-ohjelmassa olisi voitu tunnistaa ja selostaa jo vaihtoehtojen valinnassa huomioon otetut merkittävät maisema-alueet mm. perinnebiotooppialueet Värriöjokivarressa, maisemien laajemmat avautumiskohdat voimajohtolinjaa kohti sekä vaihtoehtojen valinnasta mahdollisesti johtuva vähäinen lieventämistarve tietyillä alueilla.

Ympäristövaikutukset ja niiden selvittäminen

Arvioitavat ympäristövaikutukset on esitetty kauttaaltaan hyvin yleisesti. Vaikutusalueet tulee rajata siten, että kukin vaikutus tulee arvioituksi niin kauas kuin vaikutukset ulottuvat. Ympäristön kuvauksesta johtuvien puutteiden vuoksi rajauksiin ei voi ottaa tarkempaa kantaa tässä vaiheessa.

Luontovaikutusten osalta selvitettäväksi esitetty vaikutusten arviointi on keskenäinen. Suojelustatus on esitetty, mutta jää epävarmaksi mitä vaikutuksia aiotaan arvioida. Arviointiohjelman kohdan 9 'Ympäristövaikutusten arviointi' alla luontoarvoista esitetään vain Natura-arvot.

Huomattavaa Natura –arvioinnissa on, että se tehdään aluekohtaisesti siten, että arvioinnin johtopäätös – onko vaikutus heikentävä alueen luontotyyppeihin, lajien elinympäristöihin ja alueen eheyteen – on selkeästi esitetty. Jokaisen Natura 2000 –verkostoon kuuluvan alueen osalta arvioidaan asianmukaisesti ts. riittävällä tarkkuudella vaikutukset suojeluperusteena oleviin luonnonarvoihin; sekä luontotyyppeihin että lajeihin. Jos on perusteltua, arvioinnin tarkkuus voi tuki vaihdella, mutta perusteet tulee esittää arvioinnissa.

Lapin ympäristökeskus kiinnittää huomiota siihen, ettei YVA –ohjelmassa oteta selkeästi kantaa arvioinnissa käytettävään vaikutusalueen rajaukseen Natura –alueiden osalta vaikka oikein tehty vaikutusaluearjaus on yksi asianmukaisen Natura –arvioinnin lähtökohdista.

Koska Soklin kaivoshankkeen ja siihen liittyvien rata- ja voimajohtohankkeiden Natura –arviointeja ei laadita yhtenä arviointina ja hankkeet etenevät eri aikatauluilla, tulee Natura –arvioinneissa kiinnittää erityisesti huomiota hankkeiden mahdollisiin yhteisvaikutuksiin ja siihen että erilaiset vaikutustyyppit tunnistetaan ja käsitellään asianmukaisesti.

Vaikutusten merkittävyys on esitetty epäjohdonmukaisesti. Selkeä ehdotus vaikutusten merkittävyydestä olisi helpottanut eri tahojen kannanottoja ja vaikutusarvioinnin suuntaamista. Ympäristökeskuksen käsityksen mukaan hankkeen keskeiset vaikutukset liittyvät lähinnä poronhoidon edellytysten muuttumiseen, luontoarvojen heikkenemiseen etenkin linnustoon kohdistuvien vaikutusten kautta, maiseman muuttumiseen ja sitä kautta viihtyisyyden väheneeseen sekä yhtenäisten luontoalueiden pirstoutumiseen.

Maisemaan kohdistuvien vaikutusten arvioinnista voidaan todeta, että maisemavaikutusten merkittävyyttä vähäistä maisemahaittaa – oleellista maisemahaittaa olisi ollut syytä avata enemmän, mm. miltä etäisyydeltä ja mistä kohteesta asuinympäristöstä, tieltä, vesistöistä, vaaran tai tunturin päältä tarkasteltuna vaikutuksia ja lieventämiskeinoja tarkastellaan. Pyritäänkö lieventämään oleellista maisemahaittaa vai vähäistä haittaa? Voidaanko YVA -selostuksessa todeta, että oleelliset maisemahaitat on otettu huomioon jo kaikissa esitetyissä vaihtoehtoissa?

Suunnitelma osallistumisen järjestämiseksi

Eri tahoilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa arviointiohjelman sisältöön mm. yleisötilaisuuksissa, ohjausryhmäkokouksessa ja olemalla yhteydessä hankkeesta vastaavaan tai konsulttiin. Koska osallistuminen on keskeinen osa arviointimenettelyä, tulee osallistumisen vaikutus näkyä arviointiselostuksessa. Osallistumisaktiivisuus yleisötilaisuuksiin on vaihdellut. Arviointiselostuksen valmistumisen jälkeen yleisötilaisuudet tullaan järjestämään sekä Pelkoseniemellä että Savukoskella. Tämä lausunto samoin kuin aineistot ovat nähtävänä myös ympäristöhallinnon internet-sivuilla. Muutoin ympäristökeskus pitää toteutettuja ja esitettyjä osallistumisjärjestelyjä riittävinä.

Raportointi

Arviointiselostuksen luettavuus kärsii siitä, että asioita on esitetty väärin otsikoiden alla. Näin on vaikeutettu etenkin sosiaalisten ja terveysvaikutusten arvioinnin hahmottamista. Kartat ovat epäselviä, eikä paikannimistä saa selvää. Tekstin ja liitekarttojen liittäminen viittauksin toisiinsa olisi helpottanut lukemista.

Muita näkökohtia

Pohjavesien suojelun kannalta esitetyistä vaihtoehdoista mikään ei aiheuta olennaista riskiä Kupittajan pohjavesialueelle. Vaihtoehdoissa 1 ja VE 1.1 tulee huomioda yleiset pohjaveden suojelutarpeet työn aikana. Pohjavedenpinnan taso vedenottamon luoteispuolella sisemmällä suojeluvyöhykkeellä on yleisesti tason +151 m alapuolella ja maanpinta vastaavasti tasoa yli 155 m. Linjan rakentamistöistä ja yläpidosta vaihtoehdon 1 mukaisessa ratkaisussa aiheutuva riski vedenottamolle on hyvin vähäinen.

Savukosken kunnan puolella reiteille sattuu III-luokan pohjavesialueita, joiden lähettävillä ei ole asutuskeskittymiä. Näillä alueilla ole ollut tarvetta tehdä myöskään pohjaveden hyödyntämiseen suunnattuja tutkimuksia, eikä pohjaveden suojelun kannalta ole tiedossa kriittisiä suojelukohteita.

Voimajohdon rakennustyön aikaiset vaikutukset alueen pintavesien tilaan ovat luultavasti paikallisia. Suurin uhka varsinkin pienille latvavesille on linjan raivauksesta ja voimajohdon pylvään pystytyksestä aiheutuva eroosio ja kiintoainekuormitus. Raivaus- ja rakennustyöt tuleekin suorittaa eroosiota ja pintamaan rikkoutumista välttämällä. Kiintoainekuormitus minimoiden voidaan myös turvata voimajohdon vaikutusalueella havaitun uhanalaisen vesihyönteisen Vähäkirjokorrin (*Isoperla difformis*) esiintymät.

Johtopäätökset

Ympäristökeskus katsoo arviointiohjelman täyttävän YVA-asetuksen 9 §:ssä määritellyn arviointiohjelman sisällön. Arviointiselostusta voidaan pitää riittävänä, mutta ympäristökeskus korostaa uuden esitetyn vaihtoehdon vaikutusten arviointia ja vertailua suhteessa jo aiemmin esitettyihin. Arviointiselostusta laadittaessa on huomioitava ja selvitettävä edellä esiintuoduissa lausunnoissa ja mielipiteissä sekä ympäristökeskuksen lausunnossa esiintuodut seikat. Lisäksi ympäristökeskus toivoo neuvottelun järjestämistä hankkeesta vastaavan, arviointia suorittavan konsultin ja ympäristökeskuksen välille ennen arviointiselostuksen jättämistä yhteysviranomaiselle.

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Arviointiohjelmasta annetut alkuperäiset lausunnot säilytetään Lapin ympäristökeskuksessa. Kopiot lausunnoista on lähetetty hankkeesta vastaavalle. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään hankkeesta vastaavalle sekä tiedoksi lausunnonantajille. Lausunto pidetään nähtävillä koko arviointimenettelyn ajan Savukosken ja Pelkosenniemen kunnanvirastossa sekä Lapin ympäristökeskuksessa ja internetissä osoitteessa <http://www.ymparisto.fi> hakupolkuna: Alueelliset ympäristökeskukset > Lappi > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVA-hankkeet > Soklin kaivoshanke.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet ylitarkastaja Pekka Herva (luonnonsuojelu), ylitarkastaja Liinu Törvi (Natura), ylitarkastaja Juhani Itkonen (ympäristönsuojelu, lausuntojen kokoaminen), tarkastaja Jouni Rauhala (Pelkosenniemi-Life), hydrogeologi Heikki Hautala (pohjavedet) ja biologi Petri Liljaniemi (pintavesien tila).

Alueidenkäyttöpäällikön sijainen
Ylitarkastaja

Kaija Pekkala

Ylitarkastaja

Leena Ruokanen

SUORITEMAKSU 5450 €

MAKSUN MÄÄRÄYSTÄ KOSKEVA MUUTOKSENHAKU

Alueellisten ympäristökeskusten maksullisista suoritteista annetun ympäristöministeriön asetuksen (1387/2006) mukaan YVA-laissa tarkoitettu arviointiohjelmasta annettavan yhteysviranomaisen lausunnon maksu on 4 370 euroa ja lisäksi kuntakohtainen lisämaksu 1080 euroa, koska hanke ulottuu kahden kunnan alueelle.
(Hkp-tili 350102152/M20/3012/531/MT3)

LIITE

Maksua koskeva oikaisuvaatimusohje (vain hankkeesta vastaavalle)

TIEDOKSI

Lausunnon antaneet ja mielipiteen esittäneet
Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus